

ՀԱՅՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑ

Գ Ի Շ Ի Ր Վ Ա Ն

Ս Ա Բ Բ Ը Խ Է Ր Է

Կ Ա Տ Ա Կ Մ Է Կ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Ա Յ Ո Վ

ԵՐՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ո չ ղ ղ ա ծ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Զ

ԱՐԱԳԱՏԻՊ ՄՆԱՑԱԿԱՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՑԻ

ՊՈՒՇԿԻՆԵԱՆ ՓՈՂՈՑ, 3

1909

891.99
U-94

-6 NOV 2011

ԳԻՇԻՐՎԱՆ ՍԱՐԲԸ ԽԵՐ Է

Կ Ա Տ Ա Կ

Առաջին անգամ ներկայացրած է Թիֆլիզի քաղաքային
Քատրոնում 1863 թվականի Հոկտեմբերի 23-ին:

ԳԱՌՐԻԷԼ ՍՈՒՆԳՈՒԿԵԱՆՅԻ

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐՈՒԱԾՆԵՐԸ

ԳԻՇԻՐՎԱՆ ՍԱՐԲԸ ԽԷՐ Է, կասակ մէկ արարուածով:

ԽԱԹԱԲԱԼԱ, կասակերգութիւն չորս արարուածով:

ՕՍԿԱՆ ՊԵՏՐՈՎԻՉՆ ԷՆ ԿԻՆՔՈՒՄԸ, կասակ մէկ արարուածով:

ԵՒԱՅԼՆ ԿԱՄ ՆՈՐ ԳԻՈԳԻՆԷՍ, կասակ երկու արարուածով:

ԷԼԻ ՄԷԿ ԶՈՀ, կասակերգութիւն հինգ արարուածով:

ՊԷՊՕ, կասակերգութիւն երեք արարուածով:

ՔԱՆԳԱԾ ՕԶԱԽ, կասակերգութիւն երեք արարուածով:

ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐ, կասակերգութիւն չորս արարուածով:

ԲԱՂՆԸՈՒ ԲՕԽԶԱ, կասակ երկու արարուածով:

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻՅ

ԺՕՐԺ ԳԱՆԴԷՆ, կասակերգութիւն երեք արարուածով, հեղինակութիւն ՄՕԼԻԷՐԻ:

Գ Ի Շ Ի Ր Վ Ա Ն

Ս Ա Բ Ր Ը Խ Է Ր Է

ԿԱՏԱԿ ՍԷԿ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՌՐԻԷԼ ՍՈՒՆԳՈՒԿԵԱՆՅԻ

ԵՐՐՈՐԳ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ո Ն Ղ Ն Ս Ժ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Զ

ԱՐԱԳԱՏԻՊ ՄՆԱՅԱԿԱՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՅԻ
ՊՈՒՇԿԻՆԵԱՆ ՓՈՂՈՑ, 3

1908

3870 86

ԳԻՇԻՐՎԱՆ ՍԱԲՐԸ ԽԵՐ Է

ԿԱՏԱԿ ՄԷԿ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

Թիֆլիզի Թատրոն, 1863 թ. Հոկտեմբ. 23-ին:

ԳՈՐԾՈՎ ԱՆՁԻՆՔ

ՕՍԿԱՆ ՊԵՏՐՕՎԻՉ ԻՐԱՍԱՆ-

ԾՕՎ, մանդրում ծախող. . . ԱՐՏԱՇԷՍ ՍՈՒՔՈՆԱՆՆԵՐ՝

ՄԱՐԹԱՅ, նրա կինը. Տ. ՇԱՀՆՆԱՆՆԵՐ

ԿԷԿԷԼ, նրանց աղջիկը. Տ. ՆՈՒԱՐԴ ՆԱԶԱՐԵԱՆՆԵՐ †

ԱՐՈՒԹԻՆ ՃԱՐՏԱՐՕՎ, բաղադ-

խանի աղայ. Պ. ՄԱՆԴՆԱՆՆԱՆՆԵՐ

ՔԻՏԷՍԻ, խամ իմերէլ, Իրասա-

ծովի ծառան. Պ. ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆՆԱՆՆԵՐ †

Սաղանդարներ, երգեր և պարեր:

Անցքը պատահում է Թիֆլիզում Օսկան Պետրովիչ Իրասածովի տանը, 1863-ին:

ԳԻՇԻՐՎԱՆ ՍԱԲՐԸ ԽԵՐ Է

Թիֆլիզի մի հասարակ սենեակ երկու դռնով՝ ձախ*) կողմը և խորքում**): Վերջի դռնը բացվում է դէպի պատըշգամը: Սենեակի աջ կողմը՝ տախտ, դորգով և մութաքաներով զարդարած. իսկ ձախ կողմը՝ Բազմոց (divan), որի գլխին պատից կախած է հայելի ըստ սովորութեան: Բազմոցի մօտ երկու բազկաթոռ և գունաւոր սփռոցով ծածկած սեղան: Այս սեղանի վրայ դրած են՝ համրիչ և երկու արծաթափայլ աշտանակ հանգած իստակ մոմերով: Միքանի աթոռներ լրացնում են սենեակի զարդարանքը: Գիշեր է. սենեակը լուսաւորած է դեռ ճրագուէ մոմով, որ հասարակ աշտանակով դրած է տախտի վրայ, յետոյ վերոյիշեալ իստակ մոմերով, ինչպէս նշանակած է իր տեղը: Երաժիշտներ տեղում նստած են սաղանդարներ, որոնք մինչև վարագոյրի բացուիլը նուազում են ու երգում տեղական եղանակներ:

*) Բեմական ցուցումներում՝ աջ, ձախ պէտք է ընդունել հանդիսականների դիրքից նայելով:

**) Խորշում, այս դէպքում, աւելի ճիշտ է, քան թէ՛ դռնացը կամ մեջ տեղը, ինչպէս գործ է ածուած Թատրոնական գրուածներին միքանի բեմական ցուցումներում:

ԳՅԾ. ՍԱՐ. ԽԵՐ Է

Տ Ե Ս Ի Լ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

ՄԱՐԹԱՅ, մենակ, տախտի վրայ նստած՝ ճրագի մօտ չի-
քիլայ է կարում:

Էսէնց բան կ'ուրի՝ իմ մարթն է անում: Աշխարհն
իրանց ախշիկը մարթու էրիտ ու իմ խիղճ Կէկէն
էլի մնում է: Քու դուշմանը՝ թէ մէ էրկու տարի էլ
էսէնց անց կացաւ, տանը կու քացիւ խիղճս: Ի՛նչ
անիմ, վուր օխտա չիմ կանացի գա իմ իր-ասածի
մարթումէն: Խան ասում է՝ ի՛նչ ին շտապում. խան
ասում է՝ ջեր*) էտղաղա**) փուղ չունիմ: Ով ասիս՝
հաղար հաղար թումնիր համբըրից իր ախշկայ համա,
'ես***) կի մէ էրկու հարուր էլ չկանացի խոստանա:
Օ՛լօս-բօլօս էս մէ ախշիկն ունինք, էլի՛: Իժում ի՛նչ՝
էն ճար կտրած Թաթէլն ասում էր էսօր առուտէ-
հան, թէ շատ լաւ տղայ է, կ'օսէ, էն Թանաքուտո-
ղինց տղէն. պալատումն է դուլուղ անում, կ'օսէ.
դուրթ է կայինք չունէ, ամա թաքաւորիմէն լաւ
տօնլուղ է վի կալնում, կ'օսէ. 'երիք հարուր թումնով

*) Ջեր—գետ, ջեր—անգամ:

**) 'Է տառը թաւով նշանակած (վ) պէտք է արտասա-
նել որպէս Պարսից կամ Թուրքաց Չ կամ Վրացոց Յ:

***) Ե տառը մակակէտով նշանակած ('ե) պէտք է ար-
տասանել իսկ և իսկ այնպէս, ինչպէս արտասանվում է յի
վանիլը՝ բառի միջում կամ վերջում ձայնաւորից յետոյ. օրի-
նակ՝ Մա յիս, Գա յի անէ, Երկնա յին, Եսա յի, և այլն:

կու չինիմ, կ'օսէ: Աբա, ի՛նչ մօղօնիմ, վուր իմ մար-
թուն փափկեցնիմ: Ասում է՝ չէ, չէ, չէ, չէ... 'ես
դարդակ չինօվնիկին ախշիկ չիմ տա, կ'օսէ. թո՛ղ
առուտրի տղայ ըլի ու փուղ ունենայ, կ'օսէ: Փո՛ղ,
փո՛ղ, դիւփ փո՛ղ. եարար ի՛նչ դառաւ էն անիծած
փուղը: Խիղճ իմ Կէկէլ, նրա բօլին աժէ մէ բաժինք,
ամա վուր էլի առանց փուղ չէ ըլ՛ում... Ը՛մ, վի՛ր
ննգնին հիմիկվան տղէքը, հըա՛... Է՛հ, էս չերիլի
սիրտ էլ չունիմ: (Ձիքիւն վայր է ձգում:) Աբա, մէ
տեմնիմ, թէ թուխտն ի՛նչ է ասում... (Նհալու տակից
խաղալու թուղթ է հանում ու բաց անում:) Գիշիրվան
ճամփով ովոր ջէհէլ տղայ է գալի... մէբաշ ուրա-
խացնում է... քա՛, թուխ-թուխ է, ովոր վուր է...
Ո՞վ կուլի էրնէկ. կուլի Թանաքուտողինց տղէն ըլի՛.
աբա, ինձ ո՞վ կու տայ էս բախտը... Քա՛, չուրս կի-
կօն էլ մէտի. էս ի՛նչ լաւ փալ դուս էկաւ: Տէ՛ր Ա-
տու՛ճ, Դո՛ւն դէվէր մտիկ անիս: (Շտապով կանչում է:)
Կէկէլ, Կէկէլ, քա՛ Կէկէլ:

Կէկէլը մտնում է ձախ կողմի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՄԱՐԹԱՅ, ԿԵԿԵԼ

ԿԵԿԵԼ

Ի՛նչ է, ի՛նչ իս ուղում, դէղի ջան:

ՄԱՐԹԱՅ

Քա՛, քանի կանչիլ տաա, չիս իմանում:

ԿԵԿԵԼ

Ձեռիս բան ունէի, վա՛, ի՛նչ իս ուղում:

ՄԱՐԹԱՅ

Մէ էս չուրս կիկօն դոն տար բալկօնը. տիս, թէ
ի՞նչ խօսք կու իմանաս քուչումը:

ԿԷԿԷԼ

Է՛հ, դէղի ջան, դոն ու քու թուխտը. չո՛ւրս ասը
մէտի լաւ է, էլի՛, էլ ի՞նչ իմանամ:

ՄԱՐԹԱՅ

Քան, տանք մէ, հէնց ապրիս:

Կէկէլը չորս թուղթը առնում է եւ խորքի դռնից
շտապով դուրս է գնում պատշգամբ:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՄԱՐԹԱՅ, մենակ:

Սիրտս գլլմիկլլմիկում է: Ո՛վ Փեթխայինի կա-
մար-կատար Աստուծածին, մէ շափաթ ամեն օր Քու
սանդըխտներու վրայ օխան-օխտը ջէր բորլիկ վու-
տով դիվիր ու դէվէր կ'օնիր, թաք Դոն բարեխօսիս
իմ Կէկէլի համա:

Կէկէլն ուրախ-ուրախ ներս է վազում:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՄԱՐԹԱՅ, ԿԷԿԷԼ

ԿԷԿԷԼ, շտապով:

Էրկու մարթ գնում էին, դէղի ջան, ու մէկն ա-
սաւ, թէ մէրաչ հէնց գու քայ, վուր դոն էլ չիմա-
նաս, կ'օսէ:

ՄԱՐԹԱՅ

Հալա, հէնց ապրիս, դուրթ իս ասո՛ւմ:

ԿԷԿԷԼ

Աստուծ գիդենայ:

ՄԱՐԹԱՅ, ձեռները բարձրացնելով ու առանձին:

Մե՛ռնիմ քու զօրութենին: (Բարձր:) Ո՛վ կու՛լի
եարար:

ԿԷԿԷԼ, վերջի խօսքերը լսելով:

Ո՛վ պիտի ըլի, միր լվացկ անող ձուշանը թէ
կու՛լի. մէրաչ գալը նա գիդէ:

ՄԱՐԹԱՅ

Ի՛հ, խո՛ւղիմ նրա շէլըլած գլուխն էլ. աճկիրս
ուռի՛լ է նրա համա:

ԿԷԿԷԼ

Բաս ուրիշ ո՛վ պիտի ըլի, դէղի ջան:

ՄԱՐԹԱՅ

Էրնէկ գիդենամ, քիզ ո՛վ է հարցնում, քան: (Ոտի
ձայն է լսվում: Շտապով թուղթը հաւաքում է ու պահում:) Յօրէն,
մամէն էլ տուն էկաւ. էս կարը մօղ արա ու
գնա՛, բանըդ տիս:

Խորքի դռնից մտնում է Օսկանը, վերարկուն վրան դը-
ցած, գլխին ֆուրածկայ, մէկ ձեռին կապոյտ թաշ-
կինա՛ով պաշարեղէն, միւս ձեռին ձեռնափայտ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ՆՐԱՆՔ, ՕՍԿԱՆ

ՕՍԿԱՆ, կապոյտ տալով Կէկէլին:

Կէկէլ, էս տանք կուխնէն, հէնց ապրիս: (Նկատե-

լով չիքիւն:) Հը՛ւ, էլի թաղայ չիքիւն... (Ձեռնափայտը թողնում է խորքի դռան մօտ:) Տօ՛, հաց ու պանրի պէս իբ ուտում, ի՛նչ է:

Վերարկուն դնում է նոյն դռան մօտ աթոռի վրայ, իսկ Կէկէլը, կարն ու կապոցը ձեռին, դուրս է գնում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ՕՍԿԱՆ, ՄԱՐԹԱՅ

ՄԱՐԹԱՅ

Ուրիշներու պէս դրօշկա ու կալասկա խօս չիմ ուզում:

ՕՍԿԱՆ, ծաղրելով:

Ի՛նչ է ասում... վա՛հ, հիմի քսուկնք ուզէ... Ափսո՛ւս, վուր մաղով սալօփ էլ չիս ուզում:

ՄԱՐԹԱՅ, տեղից վեր կենալով եւ մօտենալով Օսկանին:

Հանաքը դէնը, Օ՛սկան ջան, ու մէ լաւ բան պիտի ասիմ:

ՕՍԿԱՆ, առանձին:

Ջանը վուր ասաւ, թային դժար բան է ուզում ասի: (Մարթային:) Աբա՛, ի՛նչ է, Մարթայ ջան:

ՄԱՐԹԱՅ, առանձին, երեսը խաչ հանելով:

Տէր Աստուծ: (Օսկանին:) Ախար էս տարի էլ թող-նի՛նք խիղճ ախչկան. միխկ չէ:

ՕՍԿԱՆ, առանձին:

Վուր ասի: (Մարթային, նստելով տախտի վրայ:) Հը՛ւ, էլի սարքեցիր ճիւղները՞ դ... (Մարթան վերցնում

է վառած մոմով աշտանակը:) Ջահլէս մի՛ տանի, քու հօրն օղորմի:

ՄԱՐԹԱՅ, աշտանակը դնելով սեղանի վրայ:

Հալա մէ անգա՛ճ դի, ի՛նչ իմ ասում, է... (Գալիս է, նստում է Օսկանի կողքին եւ ձեռը նրա ուսին դնում:) Էսօր Թաթէլն էլի էկաւ էն չինօփնիկի համա, 'երիք հարուրով կու շինիմ, կ'օսէ:

ՕՍԿԱՆ, առանձին:

Ի՛րան տվէք տասշուրս շային: (Մարթային:) Ի՛նչ չինօփնիկ:

ՄԱՐԹԱՅ

Ա՛յ, էն Թանաքուտողինց տղէն:

ՕՍԿԱՆ, տեղից վեր ծռչելով եւ հետզհետէ տաքանալով:

Տօ՛, ձեռը վի կալ, թէ Աստուծ կու սիրիս մէ, է: 'ես դարդակ չինօփնիկին ախչիկ չիմ տա, չէ. ինչո՞վ չիմացար: Էլի մէ ունեւր տղայ ըլի, հա՛, 'ես էլ մէշը կու լվլլամ. թէ չէ՝ 'ես ո՞վ, Թանաքուտողօփն ո՞վ. լաւը վուր ըլի, իմ ախչիկը չի ուզի: Գժվի՛լ իմ, վուր 'ես իմ պէտլած Կէկէլին տիկին-խաղողի ձեռը գցի՛մ:

ՄԱՐԹԱՅ

Դուն էտէնց ասա ու անբախտ էն օրը դուքած ու զարթըած ման էր գալի:

ՕՍԿԱՆ

Է՛տ է ձիւր աճկիլը քօռացնում, է... Գանա ովոր չինօփնիկ չէ, քու մտկումը մարթ չէ: Տօ՛, էս քու չինօփնիկները չի՛ն, վուր մէ գրօշի բանի համա մէ արասու թուղթ ու թանաք ին խաբար անո՛ւմ: Չէ, քիզ իմ հարցնում՝ էքուց, էլօր, բան է, դուլուղէմէն դուս արին էս քու պարուն Թանաք լալստողին...

իժուժ խօսմ 'ես պիտի պահիմ նրան... (Աջ ձեռք շարժելով:) Փան, կու շինվի իմ բանն, էլի... Օսկան Գեորգիքը դադէ ու Թանաք խալըշտողն ուտէ. համ էլ ձեռնիքս կցած առջիւր ղուլուղ ըլիմ անում, միթամ նրա հօր ճուրան իմ. ու թէ մէ ջգրած վուխտն էլ բան ասի, պիտի վրէս վուտնիքը քարէ քար տայ ու Ռոսվար ասէ՝ մանչի, մանչի, մօնա չինօվնիկ. 'ես էլ ինչ անիմ էն վուխտը, պիտի ասիմ՝ պօթօլուտա, մինալատ: Հայդա-հա... 2է, չէ, 'ես չինօվնիկի հիդ բան չիմ բռնի, ախպէր: 'ես հէստի փեսայ գ'ուղիմ, վուր նա ինձ պատիւ տայ, չէ թէ 'ես նրան. ինձ պէս փուղ դադելու ճամփէն գիղենայ, ինձ պահէ: Ուփրօ լաւ չի ըլի, վուր փողոցի տղայ ըլի ու փուղ ունեայ, վուր 'ես էլ դօվլըթումը գլղիգըլուր գամ:

ՄԱՐԹԱՅ, տեղից վեր կենալով:

Բաս ինչ անինք, յօրէն տասնուօխտը տարին թա՝ մամիցաւ, տասնուութումն է խիղճս:

ՕՍԿԱՆ, նստելով բաղմոցի վրայ:

Վան, ինչ իս չտապում, դարդակ չինօվնիկին վուր չիմ տալի ախչկաս, աչխըքումը մարթը ղիթուղ է էլի:

ՄԱՐԹԱՅ

Դուն գիղիս, ումնոր գ'ուղիս տն: (Նստելով Օսկանի մօտ բաղկածոռի վրայ:) Մէ էրկու հարուր թուման վուր ղիմիշ անիս, առուտընի տղայ էլ լաւ կու ճարինք:

ՕՍԿԱՆ

Վանը գլխամեռ էտու վերքումը չէ դիփ. ամա վուր չէ ըլում ջնր, ինչ վայ տամ 'ես իմ գլուխը:

ՄԱՐԹԱՅ

Էտէնց մէ ինչ դժար ճարելու է քիղ համա էս փուղը:

ՕՍԿԱՆ

Մ' կնիկ, դուն հէսար իսկի չիս գիղի: Էրկու հարուր թուման վուր փուղ տամ, հիմի փալաս է, փուլաս է, չալիք է, էլի ինչ զահրումար է իմ գլխին. էս 'երիք հարուրն էլ կու անց կենայ, իժուժ մինք ինչո՞վ ապրինք:

ՄԱՐԹԱՅ, վշտացած:

Հաղիք ասիս, վուր ախչկատ համա փուղ չիս ղիմիշ անում:

ՕՍԿԱՆ, բարկացած, տեղից վեր կենալով:

Հա, ղիմիշ չիմ անում, ձեռք չիս վի կալնի:

ՄԱՐԹԱՅ, նոյնպէս:

Բաս վի կալ ու մէ հաց թխողի տու. քու ասածի մարթ իս, ախար, է:

Չարացած դուրս է գնում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՕՍԿԱՆ, մնակ: Ծաղրելով:

Բրբր... (Երեսը խաչակնքելով:) Տէր օղորմած Աստուծ: Տօ, զարմանք կնիկ է էս իմ կնիկը. էրկու հարուր տու, 'երիք հարուր տու, հէնց գիղենաս միլիօն ունենամ: (Այս ու այն կողմը երկիւղով նայում է:) Աստուծ գիղենայ, դիփ ինձ համա էրկու հարուր թուման մայա չունիմ. ամա էս թարուն ձիղ իմ ասում,

օչովու չասիր, թէ չէ տունս կու քանդվի: Դուքանս լիքը վուր տեսնում ին, հէնց գիդին գիփ իմն է: (Երբեմն ման է գալիս, երբեմն կանգնում:): Քանի տէր ունէ ապրանքս, էն 'ես գիդիմ: Էստի առ, էնդի տու. սրամէն (Աջ ձեռը աջ կողմն է ձգում:): վի կալ, նրա բերանը (Աջ ձեռը ձախ կողմն է ձգում:): Ծածկէ. սնւտ ասա, դնւրթ ասա, անջախ-անջախ ծէրը ծէրին (Երկու ցուցամատի ծայրերը միմեանց է կպցնում:): վրայ իմ բերում: Ախար, (Ջեռներն առաջ տանելով:): ո՞վ կու դիմնայ հիմիկվան ապրելուն: Էս պիտի ու էն պիտէմէն՝ դահլէս գնաց: Ափսուս չէ վաղուցվան ժամանակը՝, վուր ամեն մարթ իր չափս ու ձիւը գիդէր: Հնա, էն վաղ էր, վուր էշը կաղ էր: Էս մօղէքը խօմ (Իր հաստ փորը ցոյց տալով:): ճէլըր գցեցին ինձ, էլի... Տօ, էրէգ մէկէլ օրը իմ սարսաղ կնիկը վի կալաւ ու թաղա բուռնուսի փիշիւրը ծակծրկից. (Կանացի ձայնով:): պիտի առչիւր ջիւրիւր ունենայ, կ'օսէ: (Իր ձայնով:): Ի՛նչ է՝ ձեռներն էսէնց դարսէ մէշն ու (Շարժումը ձեռքներն է:): ախարին, տիտրին (Ծաղր անելով ման է գալիս:): ման գայ: Արի հիմի ու ակնիկ էլ մարթու տու: Ա՛խ, բաժինը մօզօնող, էն կինքումն էրվիս, վունցոր 'ես էստի իմ էրվում: Ի՛նչ անիմ, ի՛նչ ջուրը ննգնիմ. վոնրդի ճարիմ մէ էրկու-եքիւր հարուր թուման: (Մտածումների մէջ է ընկնում:): Առուարի խէրն էլ գնաց. էլի թէ մէ էրկու շայի ճարվում է, էն էլ փօղրթներումը. ամա ինձ փօղրաթն ո՞վ է տալի: Ա՛խ, Աստուձ, Դուն էլ գիփ հարուստներուն իս օտկում. մէ միւր կուռն էլ դէվէր մտիկ տու, է: (Նստում է տխուր:): Ա՛խ, բաժինը մօզօնող, կինծիւ

կոտրվի: (Շարժումը արտայայտում է, որ զանազան բաներ է մտածում:): Է՛հ, չէ... Կու՛րի քլի... 2Է, էս էլ չէլաւ... Հըմ... հն... (Յանկարծ ուրախ վեր է թռչում տեղից եւ ճակատին խփելով:): Ախմախ, ախմախ. տօ, էլ ի՛նչ իմ հիւու ման գալի. այ հաու թրէաթըր. արի, չալիչ գամ, իջարով վի կալնիմ. մէ էրկու հարուր թուման վունց չիմ դադի: Էստու վրայ լաւ փօղրաթ կու՛րի. էլ վունց դալօզ գ'ուզէ, վունչիչ: Մէ Արութինին կանչիմ. նա էստունց ճամփէն ուփրօ լաւ գիդէ: (Կանչում է:): Քիտէսավ, բիճօ: (Ժօղեսաց, Ծօթօ! — Քիտէսի, տօ:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ՕՍԿԱՆ, ՔԻՏԷՍԻ

ՕՍԿԱՆ, Քիտէսուն, որ մտնում է խորքի դռնից:

Բիճօ, չէմ դուքնիս գվէրդիթ, բօմ ախալգազդա բիճի դիս, իցի: (Ծօթօ, հեմ լալիս Գեղամի, Բոմ յաւաղաձա Ծօթի Նոն, Երո?—Տօ, իմ դուքնի կշտին վուր ջէ՛էլ տղայ կայ նստած, գիդիս:)

ՔԻՏԷՍԻ

Բալա արա, չէնի ճիւրի մէ: (Բա՛ջա ա՛րա, Պեճի Գիւրի մը.—Վունց չէ, չարըդ տանիմ:)

ՕՍԿԱՆ

Դուչին բօմ չէնթվիս սաախալուխէ մօվաճըվինէ: (Ծօթի Բոմ Պեճի Նոն յաւաղաձա Ծօթի Գեղամի.— Էրէգ վուր քիլ համա ախալուխացու կտրիլ տվի նրան:)

ՔԻՏԵՍԻ

Կի՛ բատօնօ, կի՛ բատօնօ: (Ճի ծաճոնօ, յի ծաճոնօ!
—Հրամի՛ իս, պարուն, հրամի՛ իս:)

ՕՍԿԱՆ

Ախլաւ չաիրընէ դա ութխարի, բօմ աք մօմրձան-
դէս. ձալիան սաճիրօ սաքմէ մարլս, թքօ: Մալէ,
ջեր դուքանի ար էքնէրա դակէտիլ: (Ճեղաց խորձօն
լա շտեարօ, ռօմ ալ մօծածնէ: ժալօն խորձօն խորձ
մալէ, տլօ. ժալօ, ջեր լալէնի ալ յէլէն լալէնի.
—Հիմիսկ էլէտ դէվէր վաղի ու սոս նրան, վուր
էստի շուր բերէ. խիստ հարկաւոր բան ունիմ,
ասն: Չսոս, ջեր դուքանը չի ունենայ կոխալած:)

ՔԻՏԵՍԻ

Ամ ծուլի, շէնի ճիրի մէ: (Ճմ թշտօ, թշտօ յի
թշ.—էս նմուշիս, չարըդ տանիմ:)

Գնալիս մէկ անգամ փոշտում է:

ՕՍԿԱՆ

Ա՛յ, դահրումար... էրթից, բիճօ: (Ճի, խորձօն...
Յիտօ, ծիտօ!—Ա՛յ, դահրումար... Մէկ էլ, տօ:)

ՔԻՏԵՍԻ

Մէտի արդա մէջիսկիւքա, սղա ջան: (Ճի
սղա թշտօնէն, ալ ջան.—էլ չէ գալի փոշտալս,
սղա ջան:)

ՕՍԿԱՆ, Գիտէսու գիտիս խփում է:

Մէ շէն գէուրնէրի, էրթս ու դապէմիսէր, թօ-
րէմ մօզկլամ: Ծաղի մալէ, չէ վիլօ: (Ճի թշտօն
թշտօն լա լալէնի, տօն լալէնի. թշտօն լալէնի, թշտօն
լալէնի.—'Ես քիզ տալում իմ՝ մէկ մի փոշտալս, թէ
չէ կու սղանիմ: Գնա շուտ, սղանալ:)

Գիտէսին դուրս է վաղում խորի գնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՕՍԿԱՆ, մենակ:

Ա՛յ, քու տննն Աստուծ քանդէ: Էս սարը լաւ
չէլաւ. ամա գիշիրով խէր է, ասում ին... Հայ-թէ
լաւ բան միտս էկաւ: Հիմի խալիլ զնամիչ կ'օնէ ինձ.
կ'օսին՝ թէ հաւ թրէաթը ինչ նրա խիլքի բան է:
Տօ, էստուրն ինչ խիլք գ'ուղէ. խաղողը կու խաղայ,
'ես փուղիլը ջիւս կ'օծիմ: Կ'օսին՝ Օսկան Պետրօ-
վիչ, էս բանը խաղցու, 'ես էլ ինչ իմ հորում, էն
կու խաղցնիմ: Հալա մէ լաւ հէսար անիմ, հուրը չը
ննգնիմ: (Համրիլ վեր է առնում, նստում է ու երկար
հաշիւ անում:) Վից ու վից՝ տասէրկու. քսանուչորս.
քառասունութ. էս հինգ թուման. էս տասը թուման.
էս չուրս քսան: Էսդանց դուս գանք, սղա ջան, քսան
մէկ ու տասն էլ մէկ, կու մնայ իսուն. իսունէմէն
դուս գանք քառասուն, կու մնայ տասը: Քսան ջէր
տասը, էս քիզ իստակ էրկու հարուր թուման: (Ու-
րախ վեր է կենում համրիլ ձեռն: Պետրօն խէրի
բան է, քու արիւր, դադումն աչքարա է: Արա, ուր
բան ու միլ քաղաքը: Էն օրը բիլէթ առնելու էնէնց
մօզ էր էլի խալիլ, կ'օսէիլ, թէ թաղա գելաքնուր
է էլի: (Համրիլ դնում է սեղանի վրայ:) Աստուծ գի-
դենայ, լաւ բան մօզենցին էս միլ ուսում առածնիրն,
այ: Ամա նրանք էլ խիստ խիլքին դօն ին տալի խան-
դիսխան. մարթ իրմէն պիտի կարի, ուրիշին օտկէ,
կ'օսէ: Տեսնիմ, թէ ով է դուռս թխթըսկեցնում ու

ասում թէ՛ Օսկան Պետրովիչը, բռնէ՛ էս էրկու հարուր թումանը, ախչկառ մարթու տու: Արան, աւտալու է էս հանդի բանը: 2Է, ձիր արիւր, շատ կարթալը գօզընիս (Գուրբ ցոյց տալով): զարար է անում: Հիմի՛ հո, վուր ունիվըրստա չիմ էլի, խիլը չունիմ: մէրաշ մէ արասու մազիէր հինգ շալի չտամ: Է՛հ, մանխաս. էլի Տէրը բարի տայ էս ուսում առածնեւուն, թէ չէ ինձ համա վաւըրդի էր բաց ըլում թրէաթրի իջարէն: Ա՛խ, թէ մէ գլուխ էկաւ էս բանը, դուն մախի իժուս Փուքսավատովի հալը: (Ման է գալիս երգելով): Լամու լամու, թրէաթր լամու. լամու լամու, իջար լամու, եմր իսթամ: (Աւելի չափ տք է երգել): Հայ-թէ կու խօսին փողոցումը. կ'օսին՝ տօ, էս անիծած Օսկան Պետրովիչը վաւըրդի գթաւ էս խէրի բանը: Արան, սում խիլքումը դու քէր հաու թրէաթրի իջարէն: (Ծիծաղում է ու ցուցամատի ծայրը ձակատին խփելով): Փիլիսոփի գօզըրա իս, գօզըրա, Օսկան Պետրովիչ: Հայ-թէ ախչկառ բանը չինվեցաւ: (Մօտենում է ձախ դռանն ու կանչում է:) Կէկէլ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ՕՍԿԱՆ, ԿԷԿԷԼ

ԿԷԿԷԼ, ներս գալով:

Համէ:

ՕՍԿԱՆ

Մէ, հէնց ապրիս, հիմիսկէկտ էս օթախը կանքի բի ու կարտօփիլի մումիլը վառէ: Էտ շամդանն էլ ունդ արա:

ԿԷԿԷԼ

Ղօնադնիր պիտին գա, մամի ջան:

ՕՍԿԱՆ

2Է, մէ տղայ է, հիդը բան ունիմ:

ԿԷԿԷԼ

Ո՞վ է, մամի ջան:

ՕՍԿԱՆ

Տօ, քիդ լինշ, ովոր վուր է. դուն բանըդ տիս. 'հո էլ հէնց հիմի գալիս իմ: (Երգելով գնում է:) Լամու լամու, թրէաթր լամու. լամու լամու, իջար լամու. եմր իսթամ:

Գուրս է գնում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԱ

ԿԷԿԷԼ, մենակ:

Հէրս լինշ ուրախ է. շատ վուխտ է խաղ չէ ասի: (Սենեակը կարգի բերելով): Իմ գէղի փալն էլ լինշ լաւ դուս էկաւ. մէրաշ հէնց դու քայ, վուր դուն էլ չիմանաս, կ'օսէ: Է՛րնէկ, սով պիտի գայ: Հիմի վուր էրազս կատարվի. միթամ մէ սիրուն տղայ ասում էր հօրս, վուր քու ախչիկը մուրթ ուղում իմ, կ'օսէ, ու մէրաշ ինձ նշնեցին... Արան, դարդը կարվիլ է հիմիկվան տղերանցը. օղունդ փնդ ասա նրանցը, թէ գուդ ախչիկը քաշալ ըլի: (Իստակ մոմերը վառում է, ձրագուն հանդցնում ու աշտանակը թարցնում. յետոյ հայելու մէջ կոկիւում է:) Ի՛նչ ուրախ լիմ. էլախալան խաղը լաւ խաղ է, ա՛յ: (Ծոցից հանում է մի ծալած թուղթ:)

«Ա՛խ դիլաւ, դիլաւ»-ի ձէնի վրայ է ասած: (Երգում է, սաղանդարները ձայնակցում են:)

«Հայոց աղջիկներ, ձեր հոգուն մատաղ.

«Երբ միտս էք գալիս, ասում եմ ես՝ ա՛խ.» եայլն:

Երգը աւարտում է եւ նորից հայելու մէջ կոկվում:

Այդ միջոցին Օսկանը ներս է մտնում ծախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՕՍԿԱՆ, ԿԷԿԷԼ

ՕՍԿԱՆ

Տօ, Էտէնց իս կարքի բերում օթախը՝

ԿԷԿԷԼ

Դիւի սարքեցի, մամի ջան. արա՛, մտիկ, ի՛նչն է պակաս:

ՕՍԿԱՆ

Գնա՛, լաւ է, դէգիտ օտկէ Էնդի:

Կէկէլը դուրս է գնում ծախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՕՍԿԱՆ, մենակ:

Տօ, էս հալիլէն վուր չըլի, ի՛նչ պիտին անի ախ-
չըկիրքը. Էհ, իժում ուրիշ բան կու մօզօնին: Ամա
իջարէն գլխէս չէ դուս գնում, չէ. քանի շատ իմ
փէքը անում, Էնդադա դադումը շատանում է... Ասում
էի՛ երկու հարուր թուման կու դադի՛մ: Երկու հա-

րուրն ի՛նչ է. բարաթ-բարաթ բանիւր է պտուտ գալի
մտկումս: Մէկ էս վուր՝ հաու թրէաթրի համա ի՛նչ
հարկաւուր է, վուր առչիւր վաթսուն հոքի նէմէնցու
մուղիկանտիւր ըլին նստած ու տիրու-տուրն, տիրու-
տուրն բանիւր ըլին ածում. ուփրօ լաւ չի ըլի, վուր
մէ էրկու դաստա դուդուկչիք ըլին նստած Էնդի ու
լաւ սահարի, ռաստ, հէյդարի, նադմ, մաւարան, մու-
խամբաղ ըլին ածում. էս սուփրօ կու դուր գայ խալ-
խին, համ էլ չուրս ջէր էժան կու նստի: Մէկ էլ էս՝
վուր դիւի սորված տղէքը չմօզ անիմ խաղալու համա,
բաղաղիտանի տղէքը նրանցմէն պակաս կու խաղան:
Մէ գայ Էն ճարտարօվը: (Նայում է ծոցի ժամացուցին:)
Յօրէս ութը կու թամամի: Ինչի՞ ուշացաւ հէր օխ-
նածը: Ա՛յ, իմ խարջ տղայ. բլրուլ է, բլրուլ, դրուստ:
Թէ մէ էրկու հարուր թուման աւելի կունենամ, ձեռ-
նէմէս չիմ թողնի, ամա վուրդի է էս սահաթիս: Ա՛խ,
բանիւր մօզօնող, Սաթաէլի շանգերով պատուովիս:
Կէկէլը ներս է մտնում խորքի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՕՍԿԱՆ, ԿԷԿԷԼ

ԿԷԿԷԼ

Մամի ջան, մէ ինչոր տղայ է հարցնում քիդ.
ասում է՝ Արութին ճարտարօվն իմ, կ'օսէ:

ՕՍԿԱՆ, ուրախ:

Ա՛սա գայ, մաս գայ, 'ես էլ նրան իմ մնում:

ԿԷԿԷԼ

Ա՛րի, մամի ջան, դ՛սն ասա. բիջը ջեր չէ յիդ էկի, ու դէդէն էլ սարղըփումն է: Մէկ խօսեցայ էն տղի հիդ, հէնց գիդէի ամուլթու գեղինը մտայ:

ՕՍԿԱՆ

Տօ՛, գնա ասա՝ համեցէք իմ ասում, է՛. գէլ խօմ չէ, վուր կուլ տայ: Իժում չայ էլ կու բերիս միդ համա: Կէկէլը դուրս է գնում խորքի դռնից կավիքներն ուղղելով:

ՏԵՍԻԼ ԺԵ

ՕՍԿԱՆ, մենակ:

Տօ՛, զարմանք խալիս է էս միւր խալիսը. Փռան-գըստնու ամեն մօղէքը սորվեցան ու քաղաքավարութիւնը չէ: Թէ ամուլթէմէն չատ ին քաշվում, էն կրի-նօլինիմէն ամանչին, վուր հէնց գիդենաս շուրտվանց բզրիալէք ըլլն: (Յետ է նայում:) Էս ի՛նչ էլան... մէ աեսնիմ... (Գուրս նայելով խորքի դռնից:) Դիվիր է գալի: (Նկատելով իր վերարկուն:) Էս էլ էստի է թողի...

Վերցնելով վերարկուն, շտապով դուրս է տանում ձախ դռնից. խորքի դռանը երեւում են՝ առաջ Կէկէլը, յետոյ Արուսիկը:

ՏԵՍԻԼ ԺԶ

ԿԷԿԷԼ, ԱՐՈՒԹԻՆ

ԿԷԿԷԼ

Համեցէք: (Այս ու այն կողմը նայելով:) Յօրէս մամէն դու քայ. էստի մուլափ տուէք: (Յոյց տալով բազմոցը:) Համեցէք...

Արուսիկը գլուխ է տալիս, Կէկէլը պատասխանում է եւ դուրս է գնում ձախ դռնից:

ՏԵՍԻԼ ԺԷ

ԱՐՈՒԹԻՆ, մենակ: Փոքր լուռութիւնից յետոյ:

Ա՛խ, ի՛նչ սիրուն է: Իմացիլ էի, վուր լաւ ախշիկ է, ամա չէի գիդի, թէ էսէնց անտիկա է: (Առաջ դա-լով:) Ձենը դրուստ սրտումս նստեցաւ: Էնգուր էլ գիփ ասում էին ինձ՝ թէ կնիկ դուգիս, կ'օսէ, սրա հանգի ախշիկ չկայ քախկումը, կ'օսէ: Ա՛խ, 'ես սրա հորուն մեռնիմ, բոյին չիմշատ ըլի հէնց գիդենաս: Ամա էրանի գիդենամ, թէ էս Օսկան Պետրովիչն ո՛ւր է կանչի ինձ... Թէ բան ունէր, ինչի՛ փողոցումը չասաւ: Օսկանը մտնում է ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ը

ՕՍԿԱՆ, ԱՐՈՒԹԻՆ

ԱՐՈՒԹԻՆ

Քարի գուն, Օ'սկան Պետրովիչ:

ՕՍԿԱՆ

Օ՜հ, բարով, պարուն Արուսիին. ինչի՞ ուշացար:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Դուքանս, խօսմ գիդիս, ուշ իմ կոխպում... (Մի-մեանց ձեռն են տալիս:) Ի՞նչ հարկաւոր բան ունիս:

ՕՍԿԱՆ

Այ, արդ անիմ, ախպէր. (Հրաւիրելով նրան դէպի բազմոցը:) համեցէք նստի... (Արուսիինը պատրաստվում է բազմոցի մօտ դրած բազկաթոռի վրայ նստելու:) Վա՛, դիվանի վրայ համեցէք:

ԱՐՈՒԹԻՆ, նստելով նոյն բազկաթոռի վրայ:

Դիվ մէկ է, Օ'սկան Պետրովիչ, էսէնց էլ լաւ իմ:

ՕՍԿԱՆ

Քու քէփն է... (Նստում է տախտի վրայ:) Մէ լաւ բան իմ գլխի, պիտիս օտկի, Արուսիին ջան. քու լա-ւութիւնը կու վճարիմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ջուխտ աճկիս. ի՞նչ ղուլուղ կայ. հրամայէ, Օ'ս-կան Պետրովիչ:

ՕՍԿԱՆ

Մէ անա, լաւ բան մօղա չէկաւ հառութեաթըրը:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Հալրաթտա, ասկի պայծառութիւն է:

ՕՍԿԱՆ

Հա՛, ամա մարթ վուր ուղենայ՝ խէր կու տեսնէ էս բանումը:

ԱՐՈՒԹԻՆ, առանձին:

Ի՞նչ է ասում: (Օսկանին:) Վա՛նց թէ խէր կու տես-նէ. չիմ իմանում, Օ'սկան Պետրովիչ:

ՕՍԿԱՆ

Դիդիս ինչ է, ախպէր. 'ես ուղում իմ հառութեա-թըրը իջարով վի կալնի: Խէրի բան է, զանա:

ԱՐՈՒԹԻՆ, առանձին:

Դժվիլ է: (Օսկանին:) Հանաք իս անում, Օ'սկան Պետրովիչ:

ՕՍԿԱՆ

Հանաք կի չէ, դուրթ իմ ասում, քաւ արիւր. քու-նը սուտ չգիդենաս, իմ արիւրն իմ ասում:

ԱՐՈՒԹԻՆ, վեր է թռչում տեղիցն ու առանձին:

Վա՛յ մէ, խիւքէն էլի է:

ՕՍԿԱՆ

Վա՛հ, ի՞նչ իս արմնում: Զիս գիդի, վուր ամեն բանումը փուղ կու դադվի՛, օղունդ մարթ ճամփէն գիդենայ:

ԱՐՈՒԹԻՆ, առանձին:

Քու դաւմանը. ափսոս Օսկան Պետրովիչ: Ամա ինչ ախշիկ ունէ. 'ես նրա հորուն մեռնիմ: (Նստելով, Օսկանին:) Հալրաթտա ամեն բանումը փուղ կայ, ամա մէրաչ էնդու վրայ արմըցայ, վուր ուրոր գնացի՝ հանու տրէատր, հանու տրէատր, գլուխս գնաց, էլի՛. էլ օշով վունց բան ունէ, վունց դուրձ: Բան իստակ մտկումդ դրիլ իս, վուր իջարով վի կալնիս:

ՕՍԿԱՆ

Իստակ. ու էն իմ հարցնում՝ խէրի բան է, թէ չէ:

ԱՐՈՒԹԻՆ, առանձին:

Խիղճ մարթ. արի կ'օսիմ, թէ խէրի բան է, աես-
նիմ, իժուում ինչ կ'օսէ: (Օսկանին): Վահ, խէրի բան
վուր չըլի, ուր կու մօղօնէին:

ՕՍԿԱՆ, առանձին:

Մտիկ թէ վաւրդի է միտկը հասնում: (Արուծինին):
'Ես էլ էտ իմ ասում. ամա ինչ իս կարծում, միւր
բաղադրանի տղէրը, վուր ուղենան, չին կանա հաու
թըէաթըը խաղա:

ԱՐՈՒԹԻՆ, առանձին, զարմանք է արտայայտում:

Վահ, բա ինչացու է միւր բաղադրանէն. միւր
Լանդրօվի չկօլէն էլ էն է, էլի... Այ՛ Բանրակինց Պե-
տօն, Մահուդինց Սաեպկօն, 2 թիւմինց Դարչօն,
Կանկօինց Միթօն. հիմիկվան խաղացողներու վրայ
պակաս չին խաղա:

Առանձին դէմքը ծամածռում է:

ՕՍԿԱՆ, առանձին:

Ինչ ասիս՝ սա գիղէ: (Արուծինին): Բնա տարէնը
մէ քսան-հարսուն թուման վուր ունենան, խանդէ-
խան կու խաղան հաու թըէաթըումը:

ԱՐՈՒԹԻՆ, առանձին:

Խիղճ Օսկան Պետրօվիչ: (Օսկանին): Վահ, ջանենե-
րուն չի դուս գա. հարսուն թումանով 'ես էլ կու խա-
ղամ ո՛ւր:

ՕՍԿԱՆ, տեղից վեր է թռչում ու առանձին:

Այ՛ փուղի դարը գիղացող: (Արուծինին): Է՛հ, դմբթ
կու խաղա:

ԱՐՈՒԹԻՆ, առանձին:

Աւտում է խիղճը: (Օսկանին): Բա չիմ խա...

Ձախ դռնից Կէկէլը արծաթեայ սկուտեղով բերում է
թէյ եւ պարսիմատ:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԹ

ՆՐԱՆՔ, Կէկէլ

ՕՍԿԱՆ, Արուծինին, որ շփոթուելով ոտի է կանգնում,
մինչդեռ Կէկէլը թէյ է առաջարկում նրան:

Համեցէք, Արուծին ջան:

ԱՐՈՒԹԻՆ, Օսկանին:

Ջեր հրամանքդ, Օսկան Պետրօվիչ:

ՕՍԿԱՆ

Վա, Վա, գէթ աղվա... (Արուծինը վերցնում է մի
բաժակ, զլուխ տարվ Կէկէլին, որ միւս բաժակը տանում
է դէպի Օսկանը): Լաւ, կենայ էտի ստօլի վրայ... (Կէ-
կէլը բաժակն ու պարսիմատը սեղանի վրայ է դնում:
Արուծինը աչքը չէ հեռացնում նրանից: Առանձին): Ինչ
խիստ է տնդղում. թային հանեցաւ... Կու՛րի դուրթ՝
Աստուծօ օղորմայ... (Կէկէլին, ցածր): Մուրաբա էլ մօղ
բի, անա էնդի...

Կէկէլը, դատարկ տկուտեղը ձեռին, դուրս է գնում
ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ի

ՕՍԿԱՆ, ԱՐՈՒԹԻՆ

ՕՍԿԱՆ, նստելով:

Բաս էտէնց, Արութին ջան, կու խաղաս, էլի:

ԱՐՈՒԹԻՆ, նոյնպէս:

Վահ, ինչի՞ չիմ խաղա... Անմիղ, անգէթ վուր
 եարսուն թուման գաղիմ, բաս չիմ խաղա... Գ'ուղիս,
 քսան-եարսուն թումանով էրկու հարուր տղայ ճարիմ:

ՕՍԿԱՆ, առանձին:

Այ իմ խարջ փեռէն. ան, փո՛ւղ: (Արութինին): Օ'հ,
 Աստուծ օխնէ քիզ, Արութին ջան. բանս կու չինվի...
 Քու մէ օրը հաղար անէ ու մուրաղիտ հասնիս, վուր
 ինձ էսէնց ուրախացրիր:

ԱՐՈՒԹԻՆ, առանձին:

Ղուրթ աւտաց. խի՛ղճ մարթ. ախշկան ո՞վ տի-
 րութին կ'օնէ հիմի: (Օսկանին): Թէ բանըդ էտու վրայ
 է, հալբաթտա չինած է: (Առանձին): Արի սուտ մէ
 քանի հանգը խաղամ, տեսնիմ ինչ կ'օսէ. համ էլ
 կու'լի ձէնիս վրայ էն ախշիկն էլի էրեայ: (Օսկանին):
 Արա՛, ո՞ւմ հանգը գ'ուղիս, վուր խաղամ:

ՕՍԿԱՆ

Արա՛, հոքուտ մեռնիմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ, վեր կենալով տեղից:

Այ, օրինակ ասիմ քիզ Դալալ Ղաղօի հանգումը:
 (Ներկայացնում է:): «Ա'խ, իմ օղորմած հոքի բիճա
 «Կանկո՞... էլ Սաղմուսը, Ասմաուրքը ու զիփ տէր-
 «տէրներու զրիւրը, ասում է, փուրումն է:» *)

ՕՍԿԱՆ, առանձին:

Վուր ասում իմ՝ բլբուլ է:

ԱՐՈՒԹԻՆ, որ նոյն միջոցին յետ նայեց ծախ դռան կողմը:

Վո՞ւնց է, նրանց վրայ փիս իմ ասում:

ՕՍԿԱՆ

Փիս կի չէ, ուլիքօ լաւ իս ասում. ամա էս է,
 վուր Դալալ Ղաղօն հաստ փուր ունէ ու դուն բա-
 րակ իս:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Վահ, հէնդադա բալիշ կու դարսիմ փուրիս վրայ,
 վուր Ալիսանի ուումրին դառնայ:

ՕՍԿԱՆ

Համ... Կանա էտունը էլ կայ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Վահ, բաս վո՞ւնց գիդէիր:

ՕՍԿԱՆ, առանձին:

Գիդէի, վուր շնուքով տղայ է. (Արութինը դարձեալ
 նայում է դէպի ծախ դուռը:) ամա էսէնց չէի ճանչնա:
 Ա'խ, մէ աւելի էրկու հարուր թուման: (Արութինին):
 Բարաքալա՛, Արութին ջան. տեսնում իմ, վուր
 թրէաթրի բանիւրը դուն նեքսի տկերէմէն իս գիդացի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Բաս վո՞ւնց կու ճանչնէիր ինձ: Հիմի գ'ուղիս էն
 թաքաւուրի հանգը՝ սիրեկնի հիդ վուր խօսում է:
 (Ներկայացնում է:): «Նս քիզ սիրում իմ, ասում է,
 «եհր. ամա թէ դուն ինձ չիս սիրի, 'ես ջուրը կու

*) Այս ու հետեւեալ երկու տեղ չափերտներով նշա-
 նակած խօսքերն ասուած են Պ. Սեդրակ Մանգլիսեանից, որ
 առաջին անգամ կատարեց Արութին ճարտարօվի դերը:

«ննգնիմ, ասում է. խօ ղիղիս, վուր 'ես էաթավուր
«խասիաթ ունիմ», ասում է:

ՕՍԿԱՆ, առանձին:

Դրուստ կու բուքրէ թրէաթըր, ձիւր արիւր: (Արու-
թինը կրկին նայում է նոյն դռան կողմը:): Ջանում սան,
բազազխանա... Լազգաթ: (Արութինին:): Օ'խ, Արութին
ջան, սիրտս դաղեցիր, էլի... Ա'փէրում:

ԱՐՈՒԹԻՆ, առանձին:

Իմ սիրտն էլ դաղվեցաւ: (Օսկանին:): Էստու վրայ
լաւ-լաւը գիղիմ, Օ'սկան Պետրովիչ: (Առանձին:): Արա
թէ մէկ էլի դուս գայ... Դուրթ, լաւ միտս էկաւ:
(Օսկանին:): Ա'յ, գ'ուղիս, հիմի Սամէլի հանգը խաղամ,
իւր հէր Վահանին վուր սպանում է: Դուն էստի
կանգնի, միթամ Վահանն իս: (Օսկանին կանգնեցնում
է բեմի մէջ տեղը, երեսը ձախ կողմը դարձրած, եւ նրա
ձեռնափայտը վեր առնում:): Էս ջօխին էլ միթամ իմ
թուրն է: (Ինքը կանգնելով նրա դէմ առ դէմ, ներկայացնում
է շատ բարձր ձայնով, փայտը ձեռին խաղացնելով ու
հետզհետէ առաջ գնալով դէպի Օսկանը:): «'Ես քրիստոնայ
«իմ, ասում է, դուն թուրք իս, ասում է. 'ես վուրթի
«իմ, ասում է, դուն հէր իս», ասում է: (Կէկէլը քաղց-
րաւենիքով սկուտեղը ձեռին մտնում է ձախ դռնից եւ
շփոթուած իսկոյն յետ է դառնում:): «Ամմա դուն, ասում
«է, իմ ասկա ու հաւատս չիս սիրում, ասում է. բաս
«մնուի լօթիանա», ասում է:

Օսկանը յետույեւ քաշուելով մինչեւ տախտը, վերջը
վրան վայր է ընկնում. Մարթան ու Կէկէլը ներս
են վազում: Արութինը շփոթուած՝ փայտը ձե-
ռից վայր է ձգում:

Տ Ե Ս Ի Լ Ի Ա

ՆՐԱՆՔ, ՄԱՐԹԱՅ, ԿԷԿԷԼ

ՄԱՐԹԱՅ

Վոյ, քօռանամ ու կուրանամ 'ես. էս ինչ խա-
բար է:

ԿԷԿԷԼ, Օսկանին:

Մամի ջան, մի վախենա, ջօխին ձեռնէմէն վէր գցից:
Արութինը, սիրով արբած, անզաղար նայում է Կէկէլին:

ՕՍԿԱՆ, ծիծաղելով:

Ա'յ սարսաղնիր: (Արութինին:): Օ'հ, շատ ապրիս,
Ա'րութին ջան:

Ծիծաղից շունչը կրկնում է: Մարթան ու Կէկէլը
զարմացած նայում են երբեմն Օսկանին, եր-
բեմն Արութինին:

ԱՐՈՒԹԻՆ, առանձին:

Սուտը սուտ է, էլ 'ես առանց սրան չիմ կանա
ապրի. հալըաթ իմ բախտն է:

ՄԱՐԹԱՅ, Օսկանին:

Քան, ահու կինաղամ սիրտս գնաց. մէ ասա՝ էս
ինչ բան է:

ՕՍԿԱՆ, Մարթային, շարունակելով ծիծաղը:

Տօ, մէ գլխէմէս ձեռը վիկալ, քու հօրն օղորմի,
է: (Արութինին:): Օ'հ, զօրանաս, Ա'րութին ջան:

Մարթան ու Կէկէլը զարմացած նայում են միմեանց:

ԱՐՈՒԹԻՆ, Մարթային:

Հըն, դէղի ջան, ինչ վախեցար. հանաք էի ա-
նում. ամա թէ դուրթը գ'ուղիս՝ (Առանձին երեսը խա-
հալ. ՍԱՐ. ԽԵՐ Է

չակնքելով:) ձիր ախշկայ համա լաւ փեսայ իմ ճարի:
Կէկէլը իսկոյն դուրս է փախչում ձախ դռնից ու
այնտեղից ծածուկ ականջ է դնում:

ՕՍԿԱՆ, տեղից վեր թռչելով, Արուծինին:

Ի՞նչ... փեսայ:

ՄԱՐԹԱՅ, Օսկանին:

Քան, էս սկսած իս տուն թողի, վուր հիմի մաս-
խալա էլ է գցում:

ՕՍԿԱՆ, Մարթային:

Մուլանի, դուն հալա ձէն մի հանի: (Արուծինին):
Ի՞նչ ասիր, ի՞նչ... փեսայ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Հան, Օ'սկան Պետրովի:

ՕՍԿԱՆ

Աբան, էս լաւութիւնն արա, էլի՛. ո՞վ է, ո՞վ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Մէ ինձ պէս տղայ է. կու տամ ախշկատ:

ՕՍԿԱՆ

Ի՞նչ վուրթին իս, Արուծին ջան... Քիպէսին կու
տամ էլ ու կայինքս էլ չիմ խնայի... Ո՞վ է. անա ու
պլծի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Հէնց 'ես իմ, ի՞նչ կ'օսես... Ի՞նչ կու տաս, քու
բէփն է:

ՕՍԿԱՆ

Ղուրթ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Իմ արիւր գիւղենայ, դուրթ իմ ասում:

ՕՍԿԱՆ, վրայ ընկնելով Արուծինին:

Քու հորուն մեռնիմ, փեսայ ջան, (Փառածովում է

ու համարում:) մայինց քիզ կու սիրէի ու Աստուծ էլ
քիզ ինձ էրիտ... (Կանչում է:) Կէկէլ, Կէկէլ... (Կէկէլը
երեւում է ձախու դռան շեմքում:) Ա՛րի, ա՛րի, էստի արի:
(Կէկէլը ամաչում է եւ դժուարանում:) Ա՛րի իմ ասում, է:
(Գնում բռնում է նրա ձեռք եւ առաջ բերելով, դիմում է
Արուծինին:) Հըն, վո՛ւրթի, (Կէկէլի եւ Արուծինի ձեռները
միաւորելով:) Աստուծ ձիզ միասին ծիրացնէ: (Արուծինը
համարում է Կէկէլին:) Քարի սահաթի ըլի, վո՛ւրթիք.
Աստուծ անփօշիվնիլ անէ... Վուխ իմ կայինքը ձիրն
է ու ձիրը... (Առանձին:) Ա՛յ լօթիանա բան... (Ձեռները
բարձրացնելով:) Գուհանամ Քի, Տէր. աղանջաքս լսե-
ցիր... (Մարթային, որ զարմանքից մնացել է բերանաբաց:)
Վան, ի՞նչ իս էտի ցից էլիլ. տօ, ա՛րի, օխնէ, է:
ՄԱՐԹԱՅ, Օսկանին:

Ախար մէ չիմ ասի՛ ո՞վ է:

ՕՍԿԱՆ, Մարթային քաշելով Արուծինի կողմը:

Տօ, ա՛րի, օխնէ իմ ասում, է. խիստ լաւ տղայ
է. զնա ու զնա, Մարթայ ջան:

ՄԱՐԹԱՅ, Օսկանին:

Ա՛ռանց ինձ նշնեցիր, էլի՛. քոն ասածի մարթ իս,
ախար, է... (Արուծինին:) Աբան, վո՛ւրթի, նշան, նշան:

ԱՐՈՒԹԻՆ, իր մատանին տալով Մարթային:

Համեցէք, ղէղի ջան, ու էքուց լաւ նշան կու
բերիմ:

ՕՍԿԱՆ

Հան, էքուց սաղ բաղադրանէն պիտիմ Օրթա-
ճալա դօնադ անի բաղումը. 'ես նրանց հորուն մեռ-
նիմ, դարդմանդ տղէքը ին քի պէս:

Արուծինը ձեռնափայտը վերցնում, մի կողմն է դնում
ու այնուհետեւ Կէկէլի կողքից այլեւս չէ հեռանում:

ՄԱՐԹԱՅ, առանձին:

Քան, իմ փալը կոնդիան էր... (Մատանին դնելով
Կէկէլի մատը:) Զնահաւուր ըլի, Կէկէլ ջան... (Համ-
բուրովում են: Յետոյ դիմելով Արուծինին:) Բախտաւուր
ըլիք, վնւրթիք. ըմբրով կշտանար. Աստու օխնանքն
ըլի ձիգ վրայ...

ՕՍԿԱՆ

Ամին:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Զիզմով, իմ մէր... (Մարթան համբուրում է Արու-
ծինին, իսկ սա—նրա ձեռը:) Զիր օխնանքն անպակաս
ըլի միզմէն. Օսկան Պետրովիչին սաղ ունենանք...
Հէսաի պահիմ սրան, իմ մէր, վունցոր իմ աճկի լու-
սը. դուք արխային կացէք:

ՄԱՐԹԱՅ

Սէր ու միաբան պահէ ձիգ Աստու... Կամար-
կատարն ըլի ձիր քօմաղը...

Մի քանի վայրկեանից յետոյ շտապով մօտենում է
ծախ դռներ, այնտեղից դէպի կողքի սենեակը՝
իբր թէ մէկին հրամաններ է տալիս եւ շուտով
վերադառնում է:

ՕՍԿԱՆ, նոյն միջոցին:

Քու դարգիմանդ սրտին մեռնիմ, Արուծին ջան,
փնայ ջան... Արի, լօթիանա մէկ էլի պոջտի ա-
նինք... (Համբուրում են:) Կէկէլ ջան... (Համբուրում է
Կէկէլին, սա—նրա կուրծքն ու ձեռը:) Ապրիս... Աստու
տայ ձիգ, ինչ իմ սիրտը գուզէ... (Կէկէլին:) Դուն դի-
դիս, վնւրթի, յօրէսի դէնը... Վան, նստեցէք, է...

Նստում են՝ Կէկէլն եւ Արուծինը բազմոցի վրայ,
իսկ Մարթան—մօտի բազկաթոռի վրայ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ի Բ

ՆՐԱՆՔ, ՔԻՏԵՍԻ

ՕՍԿԱՆ, Քիտէսուն, որ ծախ դռնից բերում է սկուտեղով
քաղցրաւենիք, միրգ եւ խմիչք բոլոր պարագաներով:

Արէթ... (Ճգտ... — է՛ս թէնը...) (Քիտէսին սկուտե-
ղը դնում է սեղանի վրայ եւ անցնում է բեմի աջ կողմը:)
Համեցէք, Արուծին ջան... (Արուծինը վերցնելով քաղց-
րաւենի, փոքրիկ ափսէով տալիս է Կէկէլին, որ լուռ ողջու-
նում է: իսկ ինքը, Օսկանը, լցնում է բաժակները:) Էս ձիր
կինացը... (Բաժակը բարձրացնելով:) Կինօք ըլիք, վնւր-
թիք... (Արուծինը, Կէկէլը եւ Մարթան ոտքի են կանգ-
նում, վերցնելով մի-մի բաժակ:) Մնաա ու անպակաս
անէ Աստու իր օղորմութիւնը ձիգ դիփունիտ վրայ...
Բաժակը դարձնում է նաեւ դէպի հանդիսականները:

ՄԱՐԹԱՅ

Էրգար օր ունենաք, վնւրթիք. արժանի ըլինք ձիր
թագին ու փառիկին...

ՕՍԿԱՆ, մինչդեռ Արուծինը եւ Կէկէլը լուռ ողջունում են:

Աստու...

Ամենքը խմում են մրմռաց կենացը. Կէկէլը բաժակը
միայն մօտեցնում է շրթունքներին: Յետոյ Մարթան,
Կէկէլը եւ Արուծինը կրկին նստում են իրանց տեղերը:

ՔԻՏԵՍԻ, նոյն միջոցին, առանձին:

Ամզէս քալի քէ դօւնիշնալթ. թու ախլաց էր-
ջեր դամալիսիկլա, ցէմիթ գամբէրափա էս օջախ-
քօրի: (Ճգցն խալի խալ Լօշնիշնալթ; տալ օջախ)

երջեցող ճանաչեցեալ, լցնող ճանաչեցեալ ըստ ճանաչեցեալի!
— Սրանք էս է ասիկան նշանի ին. թէ հիմի էլ
մէ ջէր փուտացի, ծեծելով կու սպանէ ինձ էս տնա-
քանդը:)

Դուրս է փախչում խորքի դռնից եւ այնտեղից ծա-
ծուկ նայում է:

ԱՐՈՒԹԻՆ, Օսկանին:

Աբա, իմ հէր, 'ես իմ մուրադին հասայ, վունցոր
օխնեցիր. հիմի տրէատրի իջարի վրայ ինչ իս ա-
սում:

ՕՍԿԱՆ

'Ես էլ իմ մուրադին հասայ, վուրթի, վուր քի
պէս փեսայ ճարեցի ինձ համա: Թրէատրի իջարի
վրայ էքուց կու խօսինք կանանչ ու նարգիզ շար-
խէյիվումը սէյիր անելիս... Մէ ճաշ սարքիմ էնդի
ձիզ համա գուլարի տանձի տակը, մէ ճաշ գուռնով
ու գուլուկով, վուր — անտիֆօնի... Ա'փսուս, վուր
վարթ մանուշակի վուխտն անց կացաւ. ամա ումիկ
ունիմ՝ էլի լաւ քէփ անինք... Հիմի ջեր մէ լէզզեվար
խաղանք ձեռաց... (Առանձին:) Տօ, իմ իջարէն իմ
ախշիկն էր. թրէատրի մօզօնողին էլ ինչ ասիմ...
(Արուծինին ու Մարթային:) Աբա, մէ տաշի խփեցէք,
ուղում իմ խաղա... (Սազանդարներն ածում են լեզզերէն
պարի եղանակը: Պարում է:) Վուրն էլ էքուց Օ'ըթա-
ճալա թամաշա արէք... (Դէպի հանդիսականները:) 'Ես
վուր ասի՝ «Գիշիրվան սարըր խէր է» (Միւսներին:)
Հիմի ձիր հիրթն է: (Ամենքը կարգով պար են գալիս
սազի ներդաշնակցութեամբ: Պարը վերջանալիս, տեսնելով
Քիտէսուն խորքի դռանը:) Աբա, Քիտէսով, էլթի շէ-

նէրուրալ: (Ծծա, ժողեսաց, ցրտի ջեմեջումը.— Աբա,
Քիտէսի, մէ քու հանգը:) (Քիտէսին յանկարծ ներս
է վազում, գլուխ է տալիս նշանածներին եւ հիանալի պա-
րում է:) Հա, դօշալ... Խվալ էլթ կարգ չօխաս գա-
չուքէր: (Յա, ցոհալ! Նշալ ցրտ յարգ հոնաս ցախէքը.—
Հա, դօշալ... էքուց մէ լաւ չօխա կու բախշիմ քիզ:)
Քիտէսին աւելի մեծ նարախկումիւն է ցոյց տալիս.
Օսկանը եւ Արուծինը ծափահարում են նրան:

Վ Ե Ր Զ

ՍՐԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՆԿԱՏՈՒԱԾ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Երևա:	Տող:	Տպահած է:	Պետք է:
2	7 վերելից	Ի՛նչ	Ի՞նչ
«	9 «	Ի՛նչ	Ի՛նչ
3	1 ներքելից	վա՛,	վա՛.
«	12 «	Ի՛նչ	Ի՛նչ
5	13 վերելից	ուռի՛լ	սուռի՛լ
6	1 ներքելից	ճիւղնուրը՛դ	ճիւղնուրը՛դ
10	« վերելից	օշովու	օշովու
«	12 «	Հա՛ա	Հա՛ա
13	« «	անում	անելով
«	1 ներքելից	սի՛լ	սի՛լ
14	2, 3 վերելից	աւտալու	աւտալու
17	1 «	Ի՛նչ է	Ի՛նչ է
«	5 «	ըլի՛	ըլի՛
«	10 «	չմօղ	չմօղ
18	6 «	գէլ	գէլ
20	4 «	Բարի՛	Բարի՛
«	9 ներքելից	Արութի՛ն	Արութի՛ն
22	4 վերելից	արի՛	արի՛
«	6 «	սւր	սւր
«	10 «	չի՛ն	չի՛ն
«	11 «	խաղա՛	խաղա՛
«	8 ներքելից	խաղա՛ն	խաղա՛ն
24	7 վերելից	չի՛մ	չի՛մ
«	10 ներքելից	ի՛նչ	ի՛նչ

<< Ազգային գրադարան

NL0357839

ԳՍՔՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑԻ

Թ Ա Տ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն Գ Ր Ո Ւ Ա Ն Ե Ր Ը

Թ. Գ.

ԳԵՇԵՐՎԱՆ ՍԱՔՐԸ ԽԷՐ Է, կասակ մէկ արարուածով. երբորդ սպագրութիւն, ուղլած	— 30
ԽԱԹԱՔԱԼԱ, կասակերգութիւն չորս արարուածով. երկրորդ սպագրութիւն, ուղլած	— 50
ՕՍԿԱՆ ՊԵՏՐՈՎԻՉՆ ԷՆ ԿԻՆՔՈՒՄԸ, կասակ մէկ արարուածով. երկրորդ սպագրութիւն, ուղլած	— 20
ԵԻԱՅԼՆ ԿՈՒ ՆՈՐ ԴԻՈԳԻՆԷՍ, կասակ երկու արարուածով.	— 40
ԷԼԻ ՄԷԿ ԶՈԷ, կասակերգութիւն հինգ արարուածով. երկրորդ սպագրութիւն, ուղլած	1 —
ՊԷՊՈ, կասակերգութիւն երեք արարուածով. երբորդ սպագրութիւն, ուղլած	— 50
ՔԱՆԴԱՆՆ ՕԶԱԽ, կասակերգութիւն երեք արարուածով. երկրորդ սպագրութիւն, ուղլած	— 50
ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐ, կասակերգութիւն չորս արարուածով. երբորդ սպագրութիւն, ուղլած	1 —
ԲԱՂՆԸՍԻ ԲՈԽԶԱ, կասակ երկու արարուածով	— 40

ԹԱՐԴՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻՑ

ԺՐԺ ԴԱՆԴԷՆ, կասակերգութիւն երեք արարուածով. հեղինակութիւն ՄՕԼԻԷՐԻ	— 40
---	------

Վաճառողն էմ Թիֆլիզում ԿԵՆԴՐՈՆԱԿԱՆ, ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ
էս „ԳՈՒՑՑԵՄԲԵՐԳ“ գրադատամոցնէրում, եւ Քաղաքում
Տիկին Մ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑԻ գրադատամոցում: